

סוגיא ג'

ביטול (חלק א')

א. אופי של ביטול

גמ' ד: ["לא לעולם... בדרבנן"], רש"י שם

רש"י ד. (ד"ה חובת הדר) ["אבל הכא... דאצרוך בדיקה"], רמב"ם הל' חו"מ (ב:ב), רבינו מנוח² הל' חו"מ (שם)

רמב"ן ד: (ד"ה לפיכך פירשו, ועוד קשה לי, ועוד אני, אלא כך אני אומר) [עד "...ואינו רוצה בקיומו"], רבינו דוד
ו: (ד"ה הבודק צריך שיבטל) [עד "...מקח וממכר"]

תוס' ד: (ד"ה מדאורייתא בביטול בעלמא סגי), מהר"ם חלאווה ו: (ד"ה אמר רב יהודה) [עד "... ולא עבר
עליה"], (ד"ה ואמאי דמקשו) [עד "...אין כאן בטול"]

ר"ן דף א. בדפי הרי"ף (ד"ה ומהו ענין) [עד "... כלל סגין"], שו"ת אחיעזר (חלק ג' סימן א' אות ג')³, צל"ח ב. (ד"ה
בודקין) ["וניחא ליה להר"ן... לא עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו"], שו"ת נודע ביהודה (קמא או"ח ס' י"ט)⁴

ב. קיום של תשביתו

רש"י ד: (ד"ה בביטול בעלמא), ו: (ד"ה ודעתו עליה)

יחס בין ב"י ב"י ותשביתו: רש"י צה. (ד"ה ל"ת מנין) ["למעט בפרטיה... עד הסוף"], (ד"ה ולא יראה), גמ' ד.
["והשתא... ולמעלה"], רש"י שם (ד"ה בין לר' מאיר בין לרבי יהודה), תוס' כט: (ד"ה רב אשי) ["ומכאן מוכיח
ר"י... שהייה", "וטעמא... עד הסוף"]

רמב"ם הל' חו"מ (ב:א-ב), רמב"ן ד: (ד"ה ואפשר ונכון) [עד "... ואינו רוצה בקיומו"]

רמב"ן שם (ד"ה ושוב מצאתי), רבינו דוד ו: (ד"ה ודעת רבותי שבתוספות)⁵ [עד "...כמו שאמרנו"], רבינו
מנוח הל' חו"מ (שם)⁶

תוס' ד: (ד"ה מדאורייתא בביטול בעלמא סגי), ר"ן דף א. בדפי הרי"ף (ד"ה הרי שאמרה), שו"ת אחיעזר (שם)⁷

ג. ביטול על חמץ ידוע

גמ' ו: [אמר ר' יהודה... לבתר איסורא"], ז. ["והא תניא... בלבו"], מט. ["מתני' ההולך... בלבו"], לא: ["מתני'
חמץ... שיבטל בלבו"]

רמב"ן ד: (ד"ה ענין) [עד "...עליו"], רמב"ם שם (ב:ב), מהר"ם חלאווה ו: (ד"ה ולדידי) ["אלא דכל... ומדין
הפקר"], ר"ן דף א. בדפי הרי"ף (ד"ה ומהו) ["ומהני אפילו... עד הסוף"]

כסף משנה הל' חו"מ (ב:ב) [עד "... אלא בדיקה וביעור"], רבינו מנוח הל' חו"מ (ב:א)⁸ ["והביטול מועיל... עד הסוף"]

¹ Nature

² See below

³ ibid

⁴ ibid

⁵ Page 35 in the Edition מכון ירושלים

⁶ See below

⁷ ibid

⁸ ibid

רבינו מנחם הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה א

ומה שהצריכו חכמים לומר כל חמירא ולהוציא הביטול בפה לא עשו כן אלא כדי לברר הביטול מיהו ביטול הפה בלא הסכמת הלב לא הוי ביטול ובהפקרו לא סגי שהרי חצרו המשתמרת קונה לו אפי' שלא מדעתו אבל מאחר שבטל תו לא עבר בבל יראה ובבל ימצא דהכי דרשינן ליה לקרא לא יראה לך חמץ בתורת חמץ אבל בתורת עפר יראה.

שו"ת אחיעזר חלק ג סימן א

ובשיטת השאג"א נראה דס"ל דלדעת הר"ן אף על פי שמבטל מקודם מ"מ חלות הבטול הוא לכשיגיע זמן איסורו דאז אינו ברשותו ולא מקודם בשעה שיש לו דין ממון ... אבל כמדומה שאין דבריהם מוכרחים בשי' הר"ן די"ל דס"ל להר"ן כיון דמבטל מחמת איסורו שיאסור בהנאה אח"כ מהני הבטול שלא יעבור על מ"ע דתשביתו גם קודם שחל איסוה"נ, דבכה"ג בגלוי דעת בעלמא סגי.

שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אורח חיים סימן יט

אלא היינו טעמא משום דנהי דמה דהוא ברשותו דאינש לא מצי מפקיר בכה"ג, חמץ שאני לפי שאינו ברשותו של אדם אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו ומש"ה בגילוי דעת בעלמא דלא ניחא ליה דלהוי זכותא בגויה כלל סגי ומהני כו' עיין בר"ן בריש פסחים. נמצא לפ"ז עיקר הביטול ואפילו כל חמירא עדיין אינו הפקר כלל. אלא שבהגיע זמן איסורו שאז בלא"ה אינו ברשותו מהני גילוי דעת הקדום דלא נחשביה הכתוב כאילו הוא ברשותו. נמצא עד שלא בא זמן איסורו אז עדיין לא יצא מרשותו כלל. ולפי זה אם אז שוב גילה דעתו דניחא ליה בגויה הרי הוא ברשותו כמו שהיה וביטל הגילוי דעת האחרון את הראשון וכאילו לא גילה דעתו כלל וממילא עבר בבל יראה.

רבינו מנחם הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה א

והביטול מועיל בחמץ הידוע לו ואינו יכול לבערו כגון נפלה עליו מפולת או העושה את ביתו אוצר או מי שהוא בעיר אחרת ואינו יכול לבא בעירו אבל בחמץ הידוע לו ויכול לבערו לא סגי ליה בבטול.